

DIREKTIVER OG MELDINGER

TIL ALLE LAGS- OG DISTRIKTSSTYRER
FRA SENTRALKOMITEENS ARBEIDSUTVALG

FEBR. 1982.

INNHold:

- I. Rapportering av erfaringer med politisk-
økonomi-studier..... s. 1
 - II. Melding om landskonferanse om arbeidsprogr....s. 1
 - III. Planskjema for obligatoriske lagsmøter mm.....s. 1
 - IV. Melding om sommerleirtema.....s. 2
-

Vedlegg:

- 1. Planskjema for obligatoriske lagsmøter og andre
viktige oppgaver.
- 2. Materiale til hjelp for historisk materialisme-studiene
- 3. Organisasjonskurs for lagsstyrer- kapitel V.

I. RAPPORTERING AV ERFARINGER MED POLITISK-ØKONOMI-STUDIER

Studieutvalget arbeider nå med å utforme studieopplegget for Kapitalen-studiene , som partiet skal gjennomføre i 1983. I dette arbeidet ville det være en stor hjelp om vi fikk inn oppsummeringer av erfaringene med politisk økonomi-delen av partiets nye studiebok (de tre første møtene der).

Vi er interesserte i erfaringer både fra lagsstudier og sympatisørsirkler . Rapporten bør inneholde både en vurdering av studiematerialet og studiespørsmåla og en oversikt over problemer som kom opp i løpet av studiearbeidet. Hvordan ble problemene løst, evt. ikke løst ? Vi er også interessert i gode erfaringer og ideer om hvordan stoffet bør angripes.

Rapportene sendes inn til DS fortløpende ,dvs. så snart erfaringer foreligger. DS vil muligens oppgi en postadresse som kan brukes til dette formålet (NB! Dette er ikke nødvendigvis en adresse som andre ting kan sendes til. Dersom ikke DS oppgir noe annet skal den derfor ikke brukes i andre sammenhenger), eller gi annen veiledning for hvordan de skal leveres raskt.

Anvisning av overleveringsmåte til DS:

.....
.....
.....

II. MELDING OM LANDSKONFERANSE OM ARBEIDSPROGRAMMET.

Landskonferansen som skal behandle arbeidsprogrammet er utsatt fra våren til høsten. Programkomiteen ønsker lengre tid til å behandle det innkomne materialet. Det betyr at forslag til endringer som kommer inn før sommeren kan komme med i sluttbehandlenga av det endelige forslag til arbeidsprogram.

Innkalling av landskonferansen ,med retningslinjer for valg av delegater, kommer i neste rutine.

III. PLANSKJEMA FOR OBLIGATORISKE LAGSMØTER MM.

Vedlagt følger et "skjema for obligatoriske lagsmøter og andre viktige oppgaver" . Ved en feil kom dette skjemaet ikke med i TF. Det blir trykt neste gang ,men det er en fordel om styrene kan kopiere dette skjemaet til lagsmedlemmene. Forøvrig vil vi følge opp med mere materiale om partiplanen.

IV. MELDING OM SOMMERLEIRTEMA.

SKAU har drøfta tema for årets sommerleire. Vi ber om reaksjoner på temaene og om at distriktene begynner planlegging av leirene i samsvar med dette opplegget.

Tema:

Med stikkordet "verdensutviklinga" vil leirene konsentreres om tre problemer:

-åssen utvikler Vest-Europa (Øst-Europa) seg i forhold til supermaktene ? Vest-Tysklands rolle? Motsigelsen Vest_Europa-USA ? Fredsbevegelsens rolle ? Det økonomiske grunnlaget i Vest-Europas forhold til supermaktene ?

-hvorfor er Sovjet ekspansjonistisk ? Imperialisme-teorien. Motsigelsene i sovjetisk økonomi. Klassemotsigelsene. Militarisering og rustninger. Sovjet sammenligns med USA.

-forholdet 3.verden til supermaktene og 2.verden ? Økt utbytting. Ny økonomisk verdensordning. Skjerpa internasjonal klassekamp. Betydninga av frigjøringsbevegelsene i dag.

Opplegget:

Lære og diskutere. I planen for landsmøteperioden (febr. TF) peker vi på behovet for analyse og studier av verdensutviklinga, behovet for å utnytte partiets intellektuelle kapasitet. SKAU har satt igang en del folk for å gjøre nødvendige undersøkelser og forberedelser til leir-tema alt nå. Materialet blir presentert i KK/Røde Fane etterhvert, og Sovjet-delen blir tatt opp på Dokka-kurs i juni.

Det mangler kunnskap om såvel Sovjet som den tredje verden. Leirene vil bøte på dette. Opplegget for disse delene har vi tenkt oss en del "skoleprega". Med sånn kunnskap får politikken vår nødvendig tyngde.

Vest-Europa er blitt et heitt tema. Mange mener noe om det. Om mulig legger vi opp til to motstridende innledninger. I alle fall er det mange motstridende syn framme i debatten i pressa. I forlengelsen av fredsbevegelsediskusjonen bør det kunne bli friske diskusjoner om dette emnet på leirene.

Emnene er omfattende. SKAU jobber med en klarere innretting, målretting. Vi vil gjerne ha reaksjoner på dette.

Sosialisme-diskusjonen.

Planen for landsmøteperioden skisserer tempoet i sosialisme-diskusjonen. Det vil passe svært godt å diskutere dette temaet på leirene i -83. Det mangler endel forutsetninger for å få skikkelige diskusjoner i år.

Dokka.

Vi har gode erfaringer med helgekurs på Dokka fra sommeren 1980. De ble fulgt opp i fjor. I sommer legges det planer for 2-3 kurs som følger opplegget for leirene forøvrig. I tillegg kommer kurs på andre tema.

Østlandet.

Det blir Rød Front leir og Kulturleir på Østlandet, trolig på Tromøya 3.uke i juli (siste uke i Oslo-fellesferien). Alt tyder på at det blir arrangert vandreleire på Østlandet også , etter samme opplegg som ifjor.

PLANSKJEMA FOR OBLIGATORISKE LAGSMØTER OG ANDRE VIKTIGE OPPGAVER.

	Høst 82	Vår 83	Høst 83	Vår 84	Høst 84
Studier, partidiskusjoner, Landsmøtediskusjoner, Obligatoriske lagsmøter.	1 studieseinar (alt. 2 lagsmøter) på sosialismen, med utgangspunkt i "Sosialismens ut- vikling fra utopi til vitenskap"	1 studieseinar og 1 lagsmøte (alt. 3 lagsmøter) på "Kapitalen" (Varen Merverdi)	Partidiskusjon om socialisme i til- knytning til prin- sippogrammet (evt. 2 møter) Vedtectsbehandling (ikke nødvendig- vis eget lagsmøte)	Partidiskusjoner om Prinsippogram, Beretning og nominasjoner , delagatvalg	1 studieseinar (alt. 2 lagsmøter) på "Kapitalen"
Krigsforb. Obligatoriske lagsmøter	Sikkerhetsinstruks Klassifisering	Beredskapsdiskusjon			
Andre store oppgaver som laga må jobbe med på ulike måter	Budsjettkamp Lagsmøte om politikk og taktikk for opposisjonen i fagbevegelsen	Lagsmøte om RV KK-kampanje 1.mai	Kommunevalg Budsjettkamp	Tariffoppgjøret 1.mai KK-kampanje	Budsjettkamp

TIL STUDIELEDEREN FOR DISKUSJONEN

TIL LEDEDEREN FOR STUDIENE OM DEN HISTORISKE MATERIALISMEN

Til hjelp for studielederen i laget ~~xxxxxxx~~ har en kamerat i studieutvalget laget studiemateriale som kan brukes til å lage innledning til diskusjonene i laget og som utgangspunkt for diskusjonene. Vi ber om at erfaring, kritikk og andre synspunkter om denne studieretteliinga blir sendt i til studieutvalget. Vi trenger å samle inn erfaring for ulike metoder for studier i partiet.

SKAU

Hovedmålsettinga med lagsstudiene i historisk materialisme som skal gjennomføres i vår, er å gjøre medlemmene kjent med den grunnleggende tenkemåten som den historiske materialismen står for. Studiespørsmålene i studieboka er lagt opp til dette, og bør derfor i hovedtrekk følges. Men når en skal studere en bestemt tenkemåte, en bestemt måte å forstå verden på, er det ofte lurt å sette denn opp mot andre tenkemåter. Til støtte for dem som skal lede studiene i laga, har vi derfor samla noen tekster som delvis kan brukes som eksempler i innledninger, delvis som utgangspunkt for diskusjon på studiemøtene.

Noen av eksemplene inneholder en del fremmedord og innvikla setninger. Det er fordi de er henta fra moderne samfunnsvitenskap, og der skrives det dessverre ofte slik. Men hovedpoengene tror vi likevel går klart fram.

Er det menneskenes tenkning som skaper deres tilværelse, eller er det deres tilværelse som skaper deres tenkning ?

Dette er et grunnleggende spørsmål. Er det menneskenes ideer som er hoveddrivkrafta bak det som skjer i samfunnet og i historia ? Eller er det utviklinga av den materielle basisen som er hoveddrivkrafta, og som også former menneskenes ideer ?

Her er et eksempel på en gjennomført idealistisk oppfatning. Dette eksemplet kan også stå som illustrasjon på at idealismen ikke bare er filosofisk, men også politisk reaksjonær. Eksemplet er henta fra Frantz Fanons "Jordens elendige", og det er teoriene til en negelsk psykiater som blir omtalt:

«For å gjøre seg bedre forstått, tyr dr. Carothers til en slående sammenlikning. Han hevder at den normale afrikaner likner en europeer som har gjennomgått lobotomi. Som kjent har man innenfor den angelsaksiske psykiatri ment å kunne behandle visse alvorlige sinnssykdommer ved å sette større deler av hjernen ut av funksjon. Metoden er stort sett oppgitt p.g.a. de dyptgripende endringer den avstedkommer i personligheten. Ifølge dr. Carothers foreligger det altså en slående likhet mellom den normale afrikaner og en europeer som har vært utsatt for et slikt inngrep ... La oss til slutt nevne at dr. Carothers definerer Mau-Mau-oppstanden som et utslag av ubevisst frustrasjonskompleks og mener at man kan unngå en gjentagelse hvis man går inn for visse storstilte psykologiske tilpasningstiltak.»

Her forklares altså et anti-imperialistisk opprør, Mau - Mau-oppstanden i Kenya, som et resultat av "ubevisste frustrasjonskomplekser."

Men det finnes også ikke-marxistiske vitenskapsmenn- og kvinner som tar et materialistisk utgangspunkt. Her er et eksempel på at ei folkegruppes tenkning (eller rettere sagt språk) forklares som et resultat av de materielle forholda de lever under:

Ord faller ikke ned fra himmelen. Språkets begreper er sosiale produkter. De oppstår og standardiseres av mennesker som samhandler i livsnødvendige saker, tilfredsstiller sine behov, kjemper med naturen rundt seg, prøver å forstå den verden de lever i, og kontrollerer og forandrer forskjellige sider ved verden.

Studier av forskjellige samfunn har vist at en gruppes vokabular, og dens klassifikasjon av ting, har en tendens til å gjenspeile gruppas praktiske aktivi-

teter i livsnødvendige spørsmål ... Ifuago-folket på Filippinene bodde i daler omgitt av fjell som isolerte dem fra omverdenen i århundrer. De dyrket hovedsakelig ris, på overrislete terrasser. På Ifuago-språket hadde ris i forskjellige stadier av planting, vekst og høsting 20 forskjellige navn.»

Historieoppfatninga til Marx.

Historieoppfatninga til Marx står beskrevet i studieboka på s. 94 - 95. Her sier Marx at den historiske materialismens historiesyn står på "historiens virkelige grunn", det forklarer ikke praksis ut fra idéene, men ideformasjonene ut fra den materielle praksis og kommer i samsvar hermed til det resultat at alle bevissthetens former og produkter ikke kan oppløses ved åndelig kritikk, ved oppløsning i "egenbevissthet" eller forvandling til "spøkeri", ~~XX~~ "spøkelses", "fikse idéer" m.v., men bare ved den praktiske omveltning av de reelle samfunnmessige forhold som disse idealistiske floskler er utgått fra - at ikke kritikken, men revolusjonen er historiens drivende kraft....."

Her er et eksempel på hvordan en norsk historiker, Arne Bergsgård, oppsummerer et avgjørende år i norsk historie, nemlig året ~~1814~~ 1814 (boka sitatet er hentet fra heter, "Norsk historie 1814 - 1880"):

Attersyn og framtidsperspektiv

Året 1814 er det store underet i saga til det norske folket, og det kjendest slik av dei som opplevde det. Nordmennene gjekk inn i året som undersåttar under den eineveldige kongen av Danmark, og ut av året som borgarar i det frie sjølvstendige Noreg. Året tok til med hat til «arvefienden» Sverige og den innførte prinsen «Pontecorvo». Da det enda, var arvefienden vorten til det nye broderfolket, og Pontecorvo var den store Carl Johan, ein edel helt.

Det var ikkje indre krefter i Noreg som hadde tvinga fram det store skiftet, men dei store politiske omskifte ute i Europa i revolusjons- og Napoleonskrigane. Dei reiv Noreg laus frå samfestet med Danmark før, kanskje lenge før folket ville hatt tiltak og kraft til å rive seg laus av seg sjølv. Det som nordmennene kan rose seg av, er at dei indre kreftene i folket likevel var så langt komne i nasjonal og politisk modning at folket kunne nytte ut dei makelause vilkår som tida baud. Den

sigerherren som hadde rive landet laus frå Danmark, fekk ikkje tid på seg til å greie den andre delen av oppgåva, å leggje landet under Sverige. Da han skulle hente si sigersløn, fann han ikkje den danske provinsen han hadde venta, men ein nyvekt nasjon, fylt av minne frå ei gammal og stor soge som no skulle få sitt naturlege framhald, eit folk som på nokre månader hadde makta å gi seg ein politisk organisasjon, å skipe sin stat, og som alt hadde fått den første smaken av fridomens gudedrikk. Ein ny nasjonal personlegdom hadde stige fram på Europas politiske scene.

Det bråe skiftet frå einevelde og lydriketilstand til fridom og sjølvstende måtte reise ei rad med oppgåver for det norske folket. Skulle fridomen og sjølvstendet bli noko meir enn ei ny, kanskje lånt form for statslivet, skulle det bli ein levande røyndom som bar staten, da måtte fridom og sjølvstende verkeleg gjennomsyre samfunnet, og det måtte atter dra etter seg ei djup omlaging av dette samfunnet. Arbeidet og striden med desse oppgåvene fyller mykje av dei to-tre første mannsaldrane etter 1814, og på somme område er striden ikkje slutt enno. Han gir det sterkaste særmerke til norsk soge i denne tida.

Men jamsides med og under denne striden går det norske folket gjennom den same tekniske og økonomiske framvoksteren som andre europeiske land i same tida. Denne framvoksteren var enno berre så smått merkande i den første mannsalderen etter 1814, men han auka med stigande fart, særleg frå midten av hundreåret. Han omskapte dei ytre, tekniske og økonomiske, for ein stor del også dei sosiale vilkåra for livet, og skapte dermed nye og påtrengjande oppgåver for statsstyringa. I slutten av hundreåret tok desse oppgåvene alt til å melde seg sterkt i norsk politikk, og vart dei mest avgjerande i det nye hundreåret.

I dei første par mannsaldrane er bonden enno den store og berande samfunnsklassa, og den nasjonale og politiske frigjeringsprosessen blir for ein stor del det same som reisinga av bonden til nasjonal og politisk makt og ansvar. I dei siste mannsaldrane rykkjer den nye samfunnsklassa, industriarbeidarane, inn i norsk politikk og historie med sine særmerkte økonomiske og sosiale krav, og samfunnsstriden får sine djupaste særmerke frå dei.

Hva mener dere om denne framstillinga ? Hvordan beskriver Bergsgård drivkreftene i norsk historie rundt 1814 ? Hvordan framstiller han forholdet mellom "den materielle praksis" og ideene ?

Og her er et eksempel på hvordan drivkreftene bak den sosial-politiske utviklinga i Norge blir beskrevet i ei brosjyre utgitt av sosialdepartementet i 70-åra :

Over store deler av verden kan man konstatere et voksende engasjement for de psykisk utviklingshemmedes problemer. Utgangspunktet for denne levende interesse er en ubetinget anerkjennelse av de utviklingshemmedes fulle menneskeverd. I tidligere tider beskyttet samfunnet seg mot den åndssvake og isolerte ham. Han ble diskriminert som mindreverdige og unyttig, en byrde for sin familie og samfunnet. Selv om denne innstilling fremdeles finnes, er den i ferd med å forsvinne, iallfall på det offisielle plan. Grunnlaget for menneskeverdet ligger i den enkle kjennsgjerning at man er født som menneske.

Man har ikke rett til å legge det konvensjonelle nyttebegrep til grunn for holdningen til de utviklingshemmede. Holdningen er gitt i den kjennsgjerning at de er våre medmennesker. På den annen side er man i dag ikke lenger kategorisk i vurderingen av de utviklingshemmedes muligheter for å yte en samfunnsgagnlig innsats. Også den psykisk utviklingshemmede har rett til den stimulans for selvrespekten som han kan oppnå gjennom en adekvat opplæring og et meningsfylt arbeid.

Kan dere tenke dere andre drivkrefter bak den sosialpolitiske utviklinga i Norge enn "anerkjennelsen av de utviklingshemmedes fulle menneskeverd ?"

Spiller ikke ideene noen rolle i historia ?

"Uten revolusjonær teori kan det ikke bli noen revolusjonær bevegelse," sier Lenin. Og Mao påpeker i "Om motsigelsen" at de to sidene i alle motsigelser kan skifte side:

"Noen trur at dette ikke er riktig om visse motsigelser. For eksempel er produktivkreftene hovedsida i motsigelsen mellom produktivkreftene og produksjonsforholda, i motsigelsen mellom teori og praksis er praksis hovedsida, i motsigelsen mellom den økonomiske basisen og overbygninga er den økonomiske basisen hovedsida, og her bytter ikke de to sidene i motsigelsen plass. Dette er den mekanisk materialistiske oppfatninga, ikke den dialektisk materialistiske. Riktignok spiller produktivkreftene, praksis og den økonomiske basisen allment sett hovedrolla og den avgjørende rolla, og den som nekter for det, er ikke materialist. Men en må også vedgå at slike sider som produksjonsforholda, teorien og overbygninga kan komme til å spille hovedrolla og den avgjørende rolla under bestemte vilkår."

Mao polemiserer her mot en mekanisk materialisme. Det gjør også to amerikanske samfunnsvitenskapsmenn (Berger og Luckmann) som vi nå skal sitere. Men argumenterer Mao og Berger & Luckmann på samme vis ? Har de sistnevnte et historisk materialistisk grunnsyn ?

Historien til legitimerende teorier er alltid del av historien til samfunnet som helhet. Ingen "idehistorie" utspiller seg isolert fra den almene historiens blod og svette. Men vi må enda en gang understreke at dette ikke betyr at disse ideene ikke er noe annet enn refleksjoner av "underliggende" institusjonelle prosesser; forholdet mellom "ideer" og de sosiale prosessene som opprettholder dem er alltid dialektisk. Det er korrekt å si at teorier blir utarbeidet for å legitimere allerede eksisterende sosiale institusjoner. Men det hender også at sosiale institusjoner endres for å bringe dem i overensstemmelse med allerede eksisterende teorier, det vil si, for å gjøre dem mer "legitime". Legitimerings-eksperter kan operere som teoretiske rettferdiggjørere av status quo; de kan også stå fram som revolusjonære ideologer. Definisjoner av virkeligheten har en selvoppfyllende kraft. Teorier kan bli virkeliggjort i historia, til og med teorier som var svært uforståelige når de først ble umfanget av sine opphavsmenn. Karl Marx som satt og grublet i Britisk Museum er blitt typeeksempelet på denne historiske muligheten".

Om forholdet mellom ~~KXXX~~ basis og overbygning.

I forordet til ~~KXXXX~~ "Bidrag til kritikken av den politiske økonomi" sier Marx:

" I den samfunnsmessige produksjonen av sine livsbetingelser inngår menneskene i bestemte, nødvendige forhold, uavhengige av deres vilje, produksjonsforhold, som svarer til at bestemt utviklingstrinn av de materielle produktivkrefter. Innbegrepet av disse produksjonsforhold dannes samfunnets økonomiske struktur, den virkelige basis, og på denne hever det seg en juridisk og politisk overbygning, og til den svarer bestemte samfunnsmessige bevissthetsformer. De formene som de materielle livsbetingelsene produseres under, betinger den sosiale, politiske og åndelige livsprosess overhodet."

I følge Marx er det altså en nødvendig sammenheng mellom produktivkreftenes utviklingsnivå, produksjonsforholda i samfunnet, de politiske institusjonene og åndslivet. Men det er ikke alle som ser det slik. Her er f.eks. ei framstilling av forholdet mellom marked, "demokrati" og byråkrati, henta fra den berømte "Maktutredninga" som DNA-regjeringa satte i gang på midten av 70-tallet. Det siterte avsnittet er henta fra boka "Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon" av Gudmund Hernes:

Teoriene om samfunnets styringssystemer: Idealmarked, idealdemokrati og idealbyråkrati

Sammenlikningen mellom samfunnet og en organisme er en av de aller eldste samfunnsvitenskapelige analogier — sikkert eldre enn Æsops fabel. Ikke bare kan en tenke seg at en sivilisasjon fødes, modnes og eldes, men arbeiderne kan lignedes med armer og ben, og de politiske organer med hodet som styrer og samordner det hele. Når enhver utfører sin gjerning skikkelig og hensynsfullt, og oppgavene koordineres av en overordnet intelligens, vil det felles beste følge.

På attenhundretallet ble det formulert et radikalt alternativ til denne analogien, der alle hadde sin naturlige plass i uegennyttig og harmonisk samvirke. Først og mest outrert av Mandeville (1714), med slagordet «private lyter gir felles gavn» («private vices, public benefits»). Han hevdet at det var ønsket om luksus og vellevnet, stimulert av misunnelse og assistert av forslagenhet i kjøpslagning, som både ga full sysselsetting og økonomisk framgang for samfunnet som helhet. Denne idéen ble fanget opp og videre systematisert av Adam Smith (1776), som gjorde gjeldende at når enhver følger sin egeninteresse befordres almennytten: det lønner seg å handle slik at man tjener det felles beste. Det er ikke av slakterens, bryggerens eller bakerens veldedighet at vi venter vår middag, men av deres omsorg for sin egen tarv (Smith, 1937:14). De som slik gjør det beste for seg, vil vanligvis hverken tilsikte eller vite at de framelsker det felles beste. Men når alle gjør det mest innbringende for seg selv, vil varene framstilles på det mest hensiktsmessige vis og omsettes til den lavest mulige pris. Og dermed befordrer den

enkelte samfunnsinteressen, ledet som av en usynlig hånd til å fremme et mål som han overhodet ikke tilsikter (1937:423).

Den moderne utgaven av teorien tar utgangspunkt i den suverene konsument. Forbrukerne avgjør fritt og selvstendig hva de kjøper av goder og tjenester. Produsentene tar prisvirkningene av etterspørselen som signaler og vil framstille mer av det som gir god fortjeneste. Kommmandolinjen går dermed fra konsumentene via markedet til produsentene. I bedriftenes ordrebøker er det forbrukerne som har beordret og tilvirkerne som har underordnet seg. I idealtilstanden har ingen produsent noen makt: de er så mange og så små at ingen av dem ved sine beslutninger kan påvirke prisene. Prisene er gitt, og produsentene kan under frikonkurranse bare fastlegge den mengde som gir dem størst fortjeneste — de er «prisfaste kvantumstilpassere». Innen dette systemet vil spesialisering være lønnsomt, og utsiktene til vinning vil være en spore til innsats og oppfinnsomhet. Prisene gir den nødvendige informasjon når den trengs, og markedet ivaretar automatisk koordineringen — systemet er selvregulerende (jfr. Polanyi, 1971:68 ff). Selv om ingen enkelt forbruker alene kan påvirke priser gjennom sine kjøpsbeslutninger, gjelder allikevel under forutsetningen om perfekt konkurranse det en kan formulere i slagordet: «All makt til konsumentene!»

Det finnes en politisk parallell til denne økonomiske teorien. Motstykket til den suverene konsument er den suverene velger (se f.eks. Gintis, 1972; Galbraith, 1973), som i sitt lønnkammer avgjør hvilken politiker han vil støtte. Politikeren svarer til entreprenøren. I senere teori er parallellen til produsentene blitt de politiske partier, som utformer sine programpakker for å maksimere stemmer. Det vil stimulere til politisk oppfinnsomhet og innovasjon: nye saker vil bli reist. Og dette vil sørge for representasjon. For alle interesser som *kan* representeres *vil* bli representert når partiene konkurrerer om stemmer. Skal de beholde sin andel av stemmemarkedet og av taburettene, må de være lydhøre. En variant finnes i teorien om pressgruppens konkurranse om tilslutning. Her er det organisasjonene som øver målrettet politisk innsats motivert av egeninteresse for å finne og beholde medlemmer, omtrent som bedrifter tilpasser seg for å holde på kundene. Og den offentlige politikk framkommer som utilsiktede biprodukt eller resultatene av organisasjonskreftenes frie spill (jfr. Kvavik, 1976: 22 ff.).

Byråkratiet er politikens hevstang. Gjennom dét kan vedtakene de folkevalgte har truffet for å maksimere sin tilslutning settes ut i

livet. Idealbyråkratiet forutsettes å være lojalt overfor den politiske ledelse eller den til enhver tid sittende regjering, ved å stille sin uavhengige ekspertise til disposisjon og ved å foreta upartiske faglige utredninger om hvilke midler som mest effektivt og med minst kostnader vil realisere de målsettinger politikerne har fastlagt. Embetsetikken er basert på forutsetningene om politisk nøytralitet, profesjonell kyndighet og konstitusjonell plikttroskap (jfr. Weber, (1922), 1968:223 ff). Men også dette systemet grunner seg på en teori om egeninteresse. Det byråkratene maksimerer er imidlertid hverken profitt som de næringsdrivende eller popularitet som politikerne. De maksimerer karriéreutsikter og opprykksmuligheter (Stinchcombe, 1974:123 ff.). Deres tidligere innsats har bestemt hvor de er eller hvor langt de har drevet det; dagens ytelse bestemmer hvor høyt de vil komme i framtiden. Byråkratene er nøytrale av egeninteresse, skaffer seg faglig kompetanse for å fremme sin egen tarv, og de er lojale mot sine foresatte av hensyn til seg selv. I transaksjonene med forvaltningen kan tjenestemennene befordre sine egne interesser ved å fremme de politiske målsettinger pliktoppfyllende, effektivt og kyndig. De overordnede kontrollerer framtidsutsiktene til de underordnede hvis innsats de står ansvarlige for: I karriérékonkurransen vil de beste derfor vinne fram: de dyktigste og kyndigste på et stillingsnivå vil forfremmes til det neste. Når systemet fungerer på denne måten, vil den offentlige interesse bli best ivaretatt ved at hver enkelt byråkrat gjør det beste for seg selv — det som gjør hans opprykksmuligheter større. — I den utstrekning faglige eksperter settes til å mobilisere begrunnelser for bevilgninger og stillinger til ulike etater og avdelinger, vil også en slags usynlig hånd også kunne gi styring i budsjettarbeidet: den gjensidige konkurransen mellom enhetene gjør det lettere for den politiske ledelse å holde sine faglige underordnede i sjakk fordi de produserer argumenter som kan brukes mot hverandre. De fortrinn ved byråkratisk organisasjon som her er nevnt, gjelder ikke bare i den offentlige forvaltning, men også i privat næringsdrift. Effektivt «management» etter de samme kriterier er, ettersom bedriftene vokser seg større, en stadig viktigere forutsetning for rentabel næringsdrift.

Sammenfatningsvis kan en derfor si at det foreligger tre grunnleggende idealmodeller for hvordan samfunnet bør fungere på ulike institusjonelle arenaer: det perfekte marked, det perfekte demokrati og det perfekte byråkrati. De representerer ulike styrings-

systemer for samfunnets virksomheter, idet de både tjener til å registrere ønskemål og til å oversette dem til handling.

Disse styringssystemene utgjør også et voksende innslag av samfunnsborgernes liv. De fleste kjøper storparten av det de forbruker — monetariseringen har tiltatt. De fleste berøres mer av og deltar mer i politiske beslutninger — politiseringen har tiltatt. En stadig større del av befolkningen er arbeidstakere i hierarkisk oppbygde enheter, enten de er private eller offentlige — byråkratiseringen har tiltatt.

I idealversjonene forutsettes de tre samordningssystemene å være funksjonelt uavhengige, men med samfunnsborgerne som bindeledd. Økonomien og politikken gir borgerne en dobbeltløpet påvirkningsmulighet, den ene basert på pengeseddelen, den andre på stemmeseddelen eller organisasjonsmedlemsskapet. Ideelt sett skal de ikke blandes. For begges vedkommende gjelder også at de også er funksjonelt atskilt fra den offentlige forvaltning eller bedriftenes management: i siste instans skal velgerne fastlegge politikken innhold — ikke tjenestemennene; på samme vis skal konsumentene i siste instans avgjøre utbudet av varer — ikke bedriftsstabene. Byråkraterne skal ikke eie administrasjonsmidlene eller kunne kjøpe embetene. De skal heller ikke oppnå dem på grunnlag av partiboken, men på grunnlag av nøytral faglig kompetanse. Den funksjonelle atskillelse bidrar til å spre makten i samfunnet mellom ulike styrings-systemer — mellom økonomi, politikk og forvaltning. Samtidig bidrar hvert av systemenes interne funksjonsmåte til spredning av innflytelse: ved maktfordeling mellom statsorganer, mellom foretak og mellom forvaltningsorganer, og ved en institusjonalisert konkurranse som både vil verne maktfordelingen og innforlive nye interesser.

Sosialismen - produkt av ei historisk utvikling.

"Hensikten med dette møtet er å søke tilbake til den vitenskapelige sosialismen, fremme forståelsen av at sosialismen er et produkt av ei historisk utvikling," heter det i studieopplegget for møte 6 i studie-boka. Her er ~~RUNE SLAGSTAD~~ noen av Rune Slagstads vyer om sosialismen fra SV-boka "sosialisme på norsk". Hva mener dere om dem ?

V. En økonomisk utopi og minimumsstaten

Når det gjelder det økonomiske liv, ser jeg i det minste fire forskjellige modeller. Den ene er den tysk-svenske løsning; den andre er den populistiske variant med tilbakegang til en mindre industrialisert og enklere samfunnsform; den tredje er den øst-europeiske linje med tradisjonell teknologisk utviklingsoptimisme og et allmektig, statlig styringsapparat; endelig vil den fjerde modell kombinere elementer i den andre og den tredje modell: en syntese av Illichs desentraliserte selvorganisering og Marx' sentrale planøkonomi, om en vil.

En økonomisk utopi beslektet med min har vært satt fram av bl.a. den svenske økonom Gunnar Adler-Karlsson. Jeg tenker meg det økonomiske liv delt inn i to sektorer: en *nødvendighetssektor* og en *frihetssektor*. *Nødvendighetssektoren* skal fullt ut være på det offentliges hender. Den inkluderer nøkkelindustri som er nødvendig for at et avansert post-industrielt samfunn av vår type skal kunne fungere. Hovedformålet for nødvendighetssektoren vil være å sikre samfunnsmedlemmene en materiell grunntrygghet ved å garantere deres minimumsbehov: mat, klær, bolig, helse, utdanning osv. Produksjonen forutsettes å finne sted i offentlig regi eller ved statlig styrt varebytte med utlandet. Denne nødvendighetssektoren vil være basert på at den moderne teknologi i størst mulig grad har automatisering som siktepunkt. Arbeidet i denne sektoren vil ha karakteren av et onde, en forbannelse. Som det heter i I. Mosebok: «I ditt ansikts sved skal du ete ditt brød». Marx anser dette arbeidet som et nødvendig onde som må fordeles mest mulig fornuftig og rettferdig på alle. Med den moderne teknologi kan dette nødvendige arbeid reduseres til et minimum. Og vil en eksistere på det sivilisatoriske utviklingstrinn vi befinner oss i dag, må en også akseptere et fremmedgjort og kjedelig arbeid av dette slaget.

Nødvendighetssektoren skal styres via et sentralt, statlig apparat. Kontrollen over statsapparatet vinnes gjennom konkurransen mellom ulike partier. Gjennom parlamentets beslutninger fastsettes bl.a. hva som skal anses som menneskelige grunnbehov. Min fantasi er ikke større enn at jeg på dette punkt ikke kan se noe velegnet alternativ til det politiske system som kalles liberalt demokrati. Så i denne sammenheng er min utopi en *liberal utopi*. Liberal vil kanskje også min oppfatning av den sosialistiske stat kalles. Den stat som jeg foreslår er en *minimumsstat*. Sammenlignet med den allmektige, øst-europeiske stat som treffer alle viktige beslutninger, treffer minimumsstaten få beslutninger. Sammenlignet med dagens sosialdemokratiske, detaljregulerende stat som treffer mange, men ofte mindre viktige beslutninger, vil minimumsstaten fatte færre, men viktigere beslutninger.

I tillegg til nødvendighetssektoren har min utopi en *frihetssektor*. Her vil en produsere hva den enkelte måtte ha behov for utover det nødvendige minimum, ut fra individuell smak og fantasi. Produksjonen vil bygge på enkel teknologi som vil være lett å betjene og gir oversiktlige arbeidsforhold. Det vil være den form for arbeid som Marx kalte en erkjennende virksomhet. Ved å arbeide lærer man tingene, redskapene og seg selv å kjenne. Arbeidet blir en form for selvutvikling og selvorganisering, ikke-fremmedgjort arbeid. Eiendomsformene vil variere: arbeidereie, samvirke og privateie. Og verkstedene vil være lokalisert i det lokale miljø, gjerne knyttet til boligkvarterer. Frihetssektoren vil bl.a. ha ulike former for markedsordninger.

For å hindre at frihetssektoren i sin tur på bakgrunn av mangfold og variasjon utvikler ny sosial ulikhet og ny sosial lagdeling, er det nødvendig med offentlige utjamningsordninger over et visst nivå. Det kan f.eks. være overføringer til et samfunnsfond som kunne brukes nasjonalt eller til internasjonal solidaritet.

Tanken om direkte demokrati som en finner i den rådssosialistiske tradisjonen, hører hjemme bl.a. i denne frihetssektoren. Her vil forholdene ligge til rette for ordninger som f.eks. allmøtet som forutsetter oversiktighet, og som inviterer til direkte deltaking i samfunnsstyringen.

Helt til slutt skal vi vise til en artikkel av Mao i bind IV i Verker i utvalg s. 432 "Sammenbruddet for den idealistiske historieoppfatninga." I denne artikkelen gir Mao flere glimrende eksempler på hvordan historiske materialisme avslører den historiske idelaismen hos en amerikaner som prøver å forklare den kinesiske revolusjonen utfra økonomiske og idelogogiske forhold i Kina.